

EL RÈGIM DE LES LLENGÜES OFICIALS. COMENTARI A LA SENTÈNCIA DEL TRIBUNAL CONSTITUCIONAL 31/2010, DE 28 DE JUNY

Antoni Milian i Massana*

El text que segueix constitueix un comentari d'urgència i obligadament sintètic de la doctrina continguda en la STC 31/2010, de 28 de juny, pel que fa als preceptes de l'Estatut d'autonomia de Catalunya relatius a les llengües oficials. No es tracta, per tant, d'un comentari complet i acabat, sinó tan sols d'una primera aproximació limitada a aquelles qüestions en les quals el pronunciament del Tribunal es revesteix de més substància o contingut. Em limito, doncs, a glossar els assumptes següents: 1) el significat i l'abast de «llengua pròpia»; 2) el deure de conèixer el català; 3) l'exigència del coneixement de les llengües oficials a l'Administració pública i a l'Administració de justícia; 4) els drets lingüístics en l'àmbit de l'ensenyament, i, finalment, 5) el deure de disponibilitat lingüística.

Segons el Tribunal Constitucional, l'única conseqüència jurídica que comporta la condició del català com a llengua pròpia de Catalunya consisteix que sigui aquesta llengua, i no una altra llengua espanyola, la que hagi d'esdevenir efectivament oficial a Catalunya, al costat del castellà, com a conseqüència del mandat contingut a l'art. 3.2 CE. Aquest criteri tan restrictiu li permet negar que, gràcies a aquella condició, el català pugui gaudir d'una posició prioritària respecte del castellà en les activitats públiques o oficials, contradient la doctrina que ha estat pràcticament unànime a Catalunya i majoritària en altres latituds, que admet un ús majoritari del català sempre que respecti escrupolosament els drets a utilitzar l'altra llengua oficial i a rebre les comunicacions i notificacions en l'esmentada llengua (això últim, en tot cas o només si els destinataris desconeixen l'altra llengua oficial, segons les opinions). En paraules del Tribunal, les administracions públiques catalanes i el poder públic estatal a Catalunya «no pueden tener preferencia por ninguna de las dos lenguas oficiales» (FJ 14, lletra a), i per això declara la inconstitucionalitat i nul·litat de l'incís «y preferente» de l'art. 6.1 EAC, que no admetria una interpretació conforme amb la Constitució. La raó de la decisió és molt simple: el tracte prioritari o preferent d'una de les llengües oficials aniria «en

* Antoni Milian i Massana, catedràtic de dret administratiu de la Universitat Autònoma de Barcelona.

perjuicio del equilibrio inexcusable entre dos lenguas igualmente oficiales», les quals «en ningún caso pueden tener un trato privilegiado», sense perjudici que el legislador «pueda adoptar, en su caso, las adecuadas y proporcionadas medidas de política lingüística tendentes a corregir, de existir, situaciones históricas de desequilibrio» (FJ 14, lletra a). Per aquell mateix motiu, l'«uso normal» que es predica del català també ha de predicar-se per al castellà. Significa, llavors, tot això, que, com a regla general, les administracions i els poders públics concernits han d'utilitzar simultàniament ambdues llengües oficials en la seva activitat interna i en les relacions entre si, i fins i tot en les relacions amb els ciutadans? Encara que el Tribunal ja no entra en aquestes precisions, per donar una resposta més segura convé recordar les observacions que aquest fa en verificar, més tard, la constitucionalitat de l'art. 50.5 EAC.

Després d'afirmar que *«[s]ólo los particulares, en tanto que titulares del derecho de opción lingüística garantizado por el propio art. 33.1 EAC, pueden preferir una u otra de ambas lenguas en sus relaciones con el poder público radicado en Cataluña» (FJ 23)*, l'Alt Tribunal interpreta l'esmentat art. 50.5 EAC en els termes següents: *«El precepto, sin embargo, es conforme con la Constitución ya que puede interpretarse en el sentido de que, en el marco de la política de fomento y difusión del catalán, las entidades públicas, instituciones y empresas a que el precepto se refiere, pueden utilizar la lengua catalana con normalidad, sin perjuicio de poder utilizar también con normalidad el castellano, en sus relaciones internas, en las relaciones entre ellas y en sus comunicaciones con los particulares, siempre que se arbitren los mecanismos pertinentes para que el derecho de los ciudadanos a recibir tales comunicaciones en castellano pueda hacerse efectivo sin formalidades ni condiciones que redunden para ellos en una carga u obligación que les constituya en la posición de sujeto activo en sus relaciones con la Administración pública.» (FJ 23. El subratllat és meu)*. Quant a això últim, el Tribunal havia exclòs prèviament una interpretació literal de l'apartat 5 de l'art. 50 EAC, en virtut de la qual resultava que *«quienes prefieran que su lengua de comunicación con las Administraciones sea el castellano hayan de pedirlo expresamente»*.

Doncs bé, quant a l'ús intern i l'ús amb altres administracions o poders públics, en ser tan normal l'ús d'una llengua oficial com el de l'altra, sembla que el Tribunal accepta que el legislador pugui disciplinar usos indistints. Però, a més, l'ús de la llengua catalana pot resultar superior al de la llengua castellana. Així entenc que es pot inferir de la precisió *«en el marco de la política de fomento y difusión del catalán»*, incís que, d'una altra manera, no tindria sentit. I així permet creure-ho l'aclaparador ús del castellà a l'Administració perifèrica de l'Estat a Catalunya, emparat pel silenci que guarda l'art. 36.1 de la Llei 30/1992 respecte

a les llengües de les actuacions internes. El que s'ha dit per a l'ús intern, valdria, en principi, per a les activitats externes no procedimentalitzades. En relació amb l'ús en els procediments i en les comunicacions i notificacions és clar, en canvi, que l'opinió del Tribunal obliga a reinterpretar o, millor, aconsella modificar, les previsions de l'art. 10.1 de la Llei del Parlament de Catalunya 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística (d'ara endavant, LPL), i la segona frase de l'art. 9.1 de la mateixa Llei.¹ En cas que se n'acordés la modificació, s'ha de tenir en compte que existeixen nombroses opcions possibles. Des de la prevista a l'article 10 de la Llei del Parlament de les Illes Balears 3/1986, de 29 d'abril, precepte derogat en l'actualitat que l'interpret suprem de la Constitució va tenir ocasió d'avaluar expressament en la STC 123/1988 (FJ 4), fins a la solució arbitrada a l'art. 36.1 de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, invertint, en aquest cas, l'ús residual a favor del castellà per l'ús a favor del català, sempre que l'ús no equilibrat de les llengües del precepte esmentat sigui constitucional.

Sobre la qüestió del deure de conèixer el català, per comprendre millor el pronunciament, convé recordar el sentit del deure de conèixer el castellà. En la STC 82/1986 (FJ 2 i 3), el Tribunal Constitucional, després de definir de manera impecable el concepte de «llengua oficial», el va desnaturalitzar respecte de les llengües oficials pròpies, en atribuir al deure de conèixer el castellà un dels efectes típics de l'oficialitat –la presumpció del seu coneixement en les comunicacions oficials, d'on es desprèn (o està compresa en) la impossibilitat d'al·legar-ne el desconeixement, llevat de supòsits d'indefensió. D'aquesta manera, l'oficialitat de les llengües pròpies quedava buidada en aquest punt. Precisament, per equiparar efectivament el català i el castellà a Catalunya, l'art. 6.2 EAC va incorporar el deure dels ciutadans de Catalunya de conèixer les dues llengües oficials. Aquesta pretensió correctora no mereix l'assentiment del Tribunal, el qual, d'altra banda, lluny d'esmenar el contingut atribuït al deure de conèixer el castellà –deure constitucional insòlit en el dret comparat, on n'hi ha prou amb la condició de llengua oficial– l'eleva encara més per concloure que aquell deure «*es en realidad el contrapunto de la facultad del poder público de utilizarla como medio de comunicación normal con los ciudadanos sin que éstos puedan exigirle la utilización de otra [...] para que los actos de imperium que son objeto de comunicación desplieguen de manera regular sus efectos jurídicos.*» (FJ 14, lletra b). Així buida, encara més, l'oficialitat de les altres llengües espanyoles. Per exemple, d'aquella afirmació tan categòrica, sense més consideracions, podria derivar-se

1. També els preceptes equivalents previstos en les normes dictades en virtut del mandat contingut en els apartats 2 i 3 de l'art. 9 LPL.

que de l'oficialitat d'una llengua no es desprèn el dret a rebre les comunicacions, les notificacions i les actuacions en l'esmentada llengua. Es tractaria, per tant, d'un dret que s'hauria de reconèixer legalment. Quant a la falta de relació entre l'oficialitat i aquell dret, jo mateix havia sostingut aquesta possibilitat (amb l'excepció dels documents públics) per a, viceversa, enfortir la presència del català a Catalunya, i això en vista de la constitucionalitat declarada (STC 56/1990, FJ 41) de l'art. 231 de la Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del poder judicial (d'ara endavant, LOPJ). Però potser no és aquest significat extrem el que correspon a aquella frase, perquè el mateix Tribunal, més endavant, en el paràgraf sisè del fonament jurídic 21, sembla apuntar que el dret lingüístic passiu també forma part de les conseqüències de l'oficialitat. En tot cas, encara que això no fos així, la manca de dret passiu en l'elecció de la llengua oficial a l'Administració de justícia de l'art. 231 LOPJ, que va tractar de solucionar la Llei de política lingüística i que reparava l'entrada en vigor de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries (si bé el Tribunal Constitucional la va desnaturalitzar amb la doctrina de la Interlocutòria 166/2005, FJ 4 i 5), s'ha de corregir de manera expressa, ja que hi obliga inexorablement el dret d'opció lingüística que reconeix als ciutadans l'art. 33.1 EAC, en la mesura que el Tribunal Constitucional li atribueix el vessant passiu (STC 31/2010, FJ 23), contingut passiu que disposa expressament, a més, l'art. 33.2 EAC.² Una última observació sobre aquella frase contundent del Tribunal: tindran efectes les comunicacions, notificacions, documents o actuacions redactades en castellà, malgrat que el destinatari les hagués demanades en llengua catalana? L'afirmació del Tribunal suggereix el dubte, però no haurien de tenir efecte, perquè, si fos així, resultaria una cosa tan greu com que els poders públics estarien capacitats per polvoritzar, sense capacitat reactiva efectiva de l'afectat, una part dels seus drets lingüístics. En fi, tornant al deure de conèixer el català, i per acabar aquesta qüestió, únicament vull recordar que el Tribunal salva la seva constitucionalitat limitant-ne i remeçant-ne el contingut al deure de conèixer-lo consagrat en l'àmbit de l'educació i al preceptuat en el de la funció pública. No es tracta, doncs, d'una mera interpretació del precepte, sinó d'una mutació.

2. Això amb independència del fet que la contundent afirmació del Tribunal Constitucional ara comentada pugui ajudar a sostenir el flac argument que contenia la STC 56/1990 a l'hora de fonamentar la constitucionalitat de la preferència per l'ús del castellà; argument feble al meu parer, ja que el dret constitucional a no sofrir indefensió es pot satisfer plenament sense necessitat de nuar-lo, com feia la Sentència, «a la obligació de conocimiento del castellano». En efecte, i en qualsevol cas, el dret constitucional a no sofrir indefensió pot quedar preservat amb la previsió simple de l'assistència gratuïta d'interpret i de traduccions si s'utilitza la llengua oficial pròpia i no se la comprèn.

Poca cosa podem dir pel que fa a les exigències lingüístiques previstes per als jutges, magistrats, fiscals, notaris, registradors de la propietat i mercantils, encarregats del Registre Civil, i personal al servei de l'Administració de justícia (art. 33.3; 102.1, 3 i 4 i 147.1 EAC) i per al personal al servei de l'Administració de l'Estat a Catalunya (art. 33.4 EAC). El Tribunal en declara la constitucionalitat. El que pot sorprendre potser és el raonament que, en aquesta ocasió, consisteix que aquestes exigències són inherents a l'oficialitat: «*mera formalización de una consecuencia inherente a la declaración de cooficialidad*»; «*consecuencia constitucionalmente inherente a la cooficialidad*», etc. (FJ 21). L'efectivitat de l'exigència requereix la intervenció del legislador estatal, qui, per als jutges, magistrats i fiscals, ha de determinar «*la forma*» i «*el alcance*» de l'acreditació del «*conocimiento adecuado y suficiente del catalán para hacer efectivos los derechos lingüísticos de los ciudadanos*». En la mesura que l'exigència és inherent a l'oficialitat, el legislador estatal està constitucionalment obligat a modificar la legislació vigent (la Llei orgànica del poder judicial, per al supòsit dels jutges, magistrats i personal al servei de l'Administració de justícia). Tanmateix, transcorreguts més de quatre anys des de l'entrada en vigor de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, encara no s'ha procedit a adaptar la Llei orgànica del poder judicial en aquest aspecte, i això malgrat que s'ha modificat en profunditat l'esmentada Llei orgànica l'any 2009, mitjançant la Llei orgànica 1/2009, de 3 de novembre. La inaplicació dels requisits lingüístics previstos als estatuts relacionats amb l'Administració de justícia no és, tanmateix, una novetat. Així ha succeït amb l'art. 35.1 de l'Estatut d'autonomia per al País Basc, en desconèixer el Tribunal Suprem la doctrina continguda en el fonament jurídic 46 de la STC 56/1990, doctrina segons la qual resulta que, en el punt de les exigències lingüístiques, la Llei orgànica del poder judicial i els estatuts d'autonomia «*configuran una normación compuesta que, lejos de excluirse recíprocamente, se complementan*», opinió que, per cert, no s'esmenta en la STC 31/2010.

També molt succintament passo a comentar la doctrina de la STC 31/2010 respecte dels drets lingüístics en l'àmbit de l'ensenyament, la qual es troba desenvolupada en els fonaments jurídics 14, lletra a, últim paràgraf, i, sobretot, en el 24. El Tribunal respon amb fermesa al desafortunat silenci que, en relació amb el castellà, guarden els apartats 1 i 2, primera part, de l'art. 35 EAC. Ho fa en els termes següents: «*nada permite, sin embargo, que el castellano no sea objeto de idéntico derecho ni disfrute, con la catalana, de la condición de lengua vehicular en la enseñanza*.» (FJ 24). Amb aquestes paraules respon al reconeixement estatutari limitat al dret a rebre l'ensenyament en català i a la determinació que aquesta llengua s'ha d'utilitzar normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament. El Tribunal acaba amb una interpretació conforme

amb la Constitució, després d'un raonament una mica embolicat i tortuós (amb error greu inclòs: la qualificació de l'ensenyament *en* les llengües oficials de conseqüència inherent de la cooficialitat, mitjançant remissió a la STC 87/1983, FJ 5, quan l'esmentada Sentència atribueix aquella qualificació només a l'ensenyament *de* les llengües oficials).

Segons el Tribunal, l'apartat 1 i el primer incís de l'apartat 2 de l'art. 35 EAC cal interpretar-los en el sentit que «*no impiden el libre y eficaz ejercicio del derecho a recibir la enseñanza en castellano como lengua vehicular y de aprendizaje en la enseñanza.*» (FJ 24). Davant d'aquesta interpretació, s'ha d'inferir, doncs, que el model lingüístic escolar català ha de consagrar el dret a rebre tot l'ensenyament en castellà? Encara que una lectura descontextualitzada del fragment reproduït ho pogués fer suposar, no sembla que sigui aquesta la voluntat del Tribunal, que, amb la citació d'un passatge de la STC 337/1994, FJ 10, recorda que «*corresponde a los poderes públicos competentes [...] organizar la enseñanza que ha de recibirse en una y otra lengua [...]; y ello al objeto de garantizar el derecho de los ciudadanos a recibir [...] enseñanza en catalán y en castellano*»; és a dir, que «*como tenemos repetido [aquest fragment ja es originari de la STC 31/2010], no cabe pretender legítimamente que la misma se imparta única y exclusivamente en una de las dos lenguas cooficiales*». A l'hora de determinar la llengua docent, els poders públics han de donar un tracte exactament equivalent a les dues llengües oficials? Això no sembla imprescindible. El Tribunal reprèn un altre fragment de la STC 337/1994, FJ 10, que hi dóna una resposta clara: «*resulta perfectamente legítimo que el catalán, en atención al objetivo de la normalización lingüística en Cataluña, sea el centro de gravedad de este modelo de bilingüismo*»; es pot, doncs, disciplinar una presència més intensa del català, sempre amb el límit que, i aquí torna a reproduir un passatge de la STC 337/1994, FJ 10, «*ello no determine la exclusión del castellano como lengua docente de forma que quede garantizado su conocimiento y uso en el territorio de la Comunidad Autónoma*». Llavors, incorpora alguna novetat la STC 31/2010 respecte de la STC 337/1994? Aquesta última ja havia assenyalat que, en tot cas, el model havia de preveure ensenyament en castellà («*enseñanza en catalán y en castellano*», FJ 10). En quina extensió? Ho acabem de veure: ha de garantir-ne el coneixement i l'ús, però, fins i tot si això es garanteix amb l'ensenyament *del* castellà, també s'ha d'impartir un mínim d'ensenyament en castellà. El que és veritablement nou de la STC 31/2010 és l'èmfasi i la claredat (en aquest punt sí) –dos exemples: «*el castellano no puede dejar de ser también lengua vehicular y de aprendizaje en la enseñanza.*» (FJ 14, lletra a); «*es constitucionalmente obligado que las dos lenguas cooficiales sean reconocidas por los poderes públicos competentes como vehiculares*»

(FJ 24)– amb què el Tribunal puntualitza l'obligació d'haver d'estatuir ensenyament en castellà, al marge que n'hi pugui haver prou amb l'ensenyament del castellà per garantir el seu coneixement i ús. El *quantum* mínim necessari no el fixa i és que, així ho considero, s'haurà de concretar en funció de cada model concret i el seu context. Tanmateix, aquest ensenyament en castellà no s'ha de circumscriure als estudis bàsics, sinó que *«ha de generalitzar-se [...] para el conjunto del proceso educativo.»* (FJ 24). El Tribunal tindrà ocasió de precisar-ho més quan es pronunciï sobre el recurs interposat contra la Llei del Parlament de Catalunya 12/2009, de 10 de juliol, d'educació. Aquesta Llei, comparada amb la legislació precedent (art. 21. 1 i 2 LPL) i, especialment, amb la normativa examinada pel Tribunal Constitucional en la STC 337/1994, tendeix a restringir una mica més l'ensenyament en castellà, circumstància que, a la llum de la doctrina de la STC 337/1994, ja permetia dubtar de la constitucionalitat d'algun dels seus punts quan es va aprovar.

Pel que fa al deure de disponibilitat lingüística, també objecte d'impugnació, consagrat *in abstracto* per l'art. 34 EAC, el Tribunal es limita a assenyalar que el deure de disponibilitat lingüística de les entitats privades, empreses o establiments oberts al públic *«no puede significar la imposición a éstas, a su titular o a su personal de obligaciones individuales de uso de cualquiera de las dos lenguas oficiales de modo general, inmediato y directo en las relaciones privadas [...] Por ello, en este ámbito de las relaciones entre privados no cabe entender que el Estatuto imponga de modo inmediato y directo tal obligación a los ciudadanos»* (FJ 22). Caldrà veure com el Tribunal, en eventuais pronunciaments posteriors, concreta aquesta precisió genèrica. En tot cas, i en la mesura que es refereixi als usos orals, podria coincidir pràcticament amb allò que jo mateix havia manifestat en una altra ocasió. En relació amb els usos orals, ja vaig expressar la impossibilitat legal d'estatuir una correspondència obligada *oral* i *directa* en la llengua del consumidor, usuari o client per part de *qualsevol* venedor.³ Ara bé, aquesta opinió inclou, així mateix, que, en canvi, potser fóra possible establir normativament aquella obligada correspondència amb caràcter extraordinari, si estigués justificat i de manera més matisada, afectant un percentatge reduït de venedors, i adreçada únicament a determinades empreses o establiments que en la plantilla comptessin amb un nombre elevat de treballadors destinats a l'atenció del públic.⁴

3. Milian i Massana, Antoni, «Algunes reflexions sobre les intervencions lingüístiques públiques constrictives en el sector privat a propòsit del capítol V de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 31, 1999, 35, p. 50 i 51. Treball reproduït a Milian i Massana, Antoni, *Drets lingüístics per a tothom. Estudis de dret lingüístic*, Palma, Lleonard Muntaner, 2010, 141, p. 160 i 161.

4. Milian i Massana, Antoni, *Drets lingüístics per a tothom...*, cit., p. 161, nota 17.

Per acabar, i com a conclusió general, vull assenyalar que el Tribunal Constitucional tanca la porta a una territorialització lingüística –em refereixo aquí a l'accepció sociolingüística del principi de territorialitat– limitada, però significativa, a favor de la llengua catalana a Catalunya, amb l'excepció, en principi, de l'àmbit de l'ensenyament i probablement de determinats usos interns de les administracions públiques. A això val la pena afegir que el Tribunal destrueix, mitjançant el contingut particular que dóna al deure de conèixer el castellà i la conversió del deure de conèixer el català en quelcom insubstancial, l'anunciat equilibri inexcusable entre les dues llengües oficials, alçapremant el castellà o, dit en altres termes, subordinant el català a aquella llengua. Resulta, doncs, que en el marc constitucional espanyol, el català, com a conseqüència de la seva exclusió generalitzada de les institucions i els organismes centrals de l'Estat –una cosa que ja coneixíem– és una llengua *inútil* a escala estatal, però descobrim ara, perquè creïem que eren possibles altres interpretacions, que el català és a Catalunya, fruit també del règim constitucional espanyol, una llengua *innecessària*, tret pràcticament de l'àmbit escolar. Es tracta, òbviament, i amb això concloc, d'un marc inapropiat per garantir la plena pervivència d'una llengua en el complex món actual; d'un marc tremendament desigual que propicia i propiciarà encara més l'assimilació lingüística a Catalunya en benefici del castellà.

VALORACIÓ DELS ASPECTES RELATIUS A LA LLENGUA EN LA SENTÈNCIA DEL TRIBUNAL CONSTITUCIONAL 31/2010, DE 28 DE JUNY, SOBRE L'ESTATUT D'AUTONOMIA DE CATALUNYA

Xavier Muro Bas*

El capítol referit a la llengua en la Sentència del Tribunal Constitucional 31/2010, dictada en el recurs interposat per diversos diputats del Grup Popular contra l'Estatut d'autonomia de Catalunya (EAC), ha estat considerat en general, tant pels sectors més oposats o crítics amb l'EAC com pels defensors del text, testimoni de l'actitud del Tribunal en aquest procés. És obvi que es tracta d'un dels aspectes especialment sensibles de la norma judicada, generador de controvèrsia política (i, ara com ara, no social, en un nivell apreciable), en la mesura que es pot qualificar com un dels signes de la identitat nacional (i per això figura en el títol preliminar). L'establiment del règim jurídic del català en l'EAC, en el sentit que aquest ho fa, no és tant una concreció del grau d'autogovern, sinó la definició d'un element identificador previ i la seva delimitació en termes jurídics. D'altra banda, aquest règim jurídic es tradueix en un seguit de drets i deures dels ciutadans, a més d'obligacions per als poders públics, cosa que li dona un relleu molt destacat en l'arquitectura del text estatutari. Tenint en compte aquest relleu, una primera impressió de la decisió del Tribunal respecte del capítol lingüístic des d'un punt de vista merament quantitatiu, permetria considerar que els seus efectes han estat limitats o reduïts (un article parcialment inconstitucional, per causa d'un sol terme, quatre apartats i un article sotmesos a una interpretació conforme, i la resta d'articles impugnats, en tots els seus extensos apartats, declarats plenament constitucionals); tanmateix, una valoració més acurada del contingut de la decisió permet constatar que el text estatutari no ha resultat tan indemne de la seva revisió per la justícia constitucional, sinó al contrari. El model d'ordenació lingüística establert per l'EAC resulta afectat de manera important en el seu desenvolupament i la seva concreció possible si es té en compte que aquest desenvolupament en realitat ja existia, per mitjà de la Llei de política lingüística (LPL), els trets bàsics del disseny de la qual s'incorporaven al text estatutari. Aquest impacte greu es produeix perquè la Sentència, en els fonaments jurídics dedicats a judicar els preceptes impugnats en matèria lingüística, formula

* Xavier Muro Bas, lletrat del Parlament de Catalunya.

interpretacions, encara que no totes són portades a la resolució, amb la consegüent problemàtica que això pot causar, que posen en qüestió la regulació recollida en la LPL. L'elevació d'aquest model a rang estatutari no sols li proporcionava estabilitat i el convertia en un element estructural de l'autogovern, sinó que tenia el valor addicional de comprometre l'Estat en el seu desenvolupament, en la mesura que l'EAC és una norma estatal, fruit del pacte amb les Corts Generals, a diferència de la LPL, compromís estatal que ara, a conseqüència de la interpretació continguda en la Sentència, queda en dubte.

L'EAC no es limitava a assumir en els seus aspectes bàsics el model articulat per la LPL, sinó que contenia l'afegit destacable de l'establiment del «deure de coneixement del català», deure que en certa manera ja es podia considerar recollit en l'Estatut anterior, tot i que la redacció utilitzada suscitava dubtes, i que, més que considerar-se pròpiament un deure, en realitat era l'obligació per als poders d'arribar a una situació d'equilibri entre les llengües oficials pel que feia al seu ús i coneixement. Doncs bé, la inclusió d'aquest deure també ha resultat afectada, en gran manera, per la interpretació que se'n fa en la Sentència.

L'argumentació de la Sentència en el capítol lingüístic, en general, amb les excepcions de les que es dediquen als articles 6, 35 i 50.5 EAC, és concisa i, al meu entendre, escassa, sense entrar a discutir, per rebatre o acceptar, les al·legacions de les parts. Àdhuc pel que fa a l'article 35 EAC, la major extensió que se li dedica resulta de la reproducció de la jurisprudència constitucional, de la qual, en aquest cas, es pot considerar més tributari que la resta de preceptes examinats, en els quals aquesta jurisprudència no ha tingut gairebé cap paper o n'ha tingut un de mínim (tan sols respecte de l'article 6 EAC). D'altra banda, la decisió conté ambigüitats i imprecisions que deixen el terreny adobat per a futurs conflictes, alguns fins i tot molt propers, atès que la concreció de la previsió estatutària en la LPL xoca amb la interpretació del text estatutari feta per l'Alt Tribunal.

Analitzarem tot seguit la decisió del Tribunal respecte dels diferents preceptes judicials.

Pel que fa a l'article 6.1 EAC, la Sentència parteix de la valoració de l'ús del qualificatiu *pròpia* (recordem que ja la recollia l'Estatut anterior i que el recurs no sembla qüestionar) que s'aplica a la llengua catalana, i arriba a la conclusió que descriu una realitat, anterior a l'EAC, com és obvi. Aquesta consideració de la Sentència sembla innecessària, però no deixa de tenir interès, perquè precisament d'aquest qualificatiu (*pròpia*) la LPL (art. 2.2) derivava dues conseqüències normatives, que posteriorment desenvolupava i que la Sentència posarà en qüestió: *a*) és «la» llengua de les institucions de Catalunya i *b*) és la llengua «preferentment» emprada per l'Administració de l'Estat. Doncs bé, la Sentència de-

clara inconstitucional, en l'incís següent a la qualificació del català com a llengua pròpia, que la conseqüència d'aquesta qualificació sigui que el català és la llengua d'ús «preferent» per a les administracions públiques; per a totes, a més, i no sols per a l'Administració de l'Estat, com estableix la LPL. Per la Sentència, aquesta preferència resulta contrària a la necessària igualtat entre les llengües, que impedeix prioritzar-ne una per sobre de l'altra. La igualtat es predica en aquest cas de les llengües, i no dels ciutadans en el seu ús, com era el criteri habitual en altres pronunciaments. Aquesta igualtat formal absoluta entre llengües no té en compte la situació diferent d'ambdues en la pràctica, que justificaria la diferència, com en molts casos fa la jurisprudència constitucional en aplicar el principi d'igualtat i com plantejava l'advocat de l'Estat. Amb tot, més endavant, en el mateix paràgraf i de manera aparentment contradictòria, el mateix Tribunal sembla admetre aquesta situació i que justifiqui un tractament diferenciat, atès que declara: «[...] *la procedencia de que el legislador pueda adoptar, en su caso, las adecuadas y proporcionadas medidas de política lingüística tendentes a corregir, de existir, situaciones históricas de desequilibrio de una de las lenguas oficiales respecto de la otra*». Pot salvar, aquesta consideració, la previsió, i la pràctica, que el català sigui la llengua inicialment exclusiva de comunicació de les institucions de la Generalitat? O caldrà, per contra, que a partir d'ara totes les comunicacions administratives i notificacions siguin bilingües? Si aquesta darrera és la interpretació finalment volguda per la Sentència, el seu impacte és realment importantíssim. Malgrat l'admissió de polítiques de normalització tendents a corregir desequilibris històrics, la Sentència dóna arguments per pensar que aquell és el criteri que sosté, ja que, en judicar l'article 50.5 EAC (referit a les relacions interprivades), diu: «*Sólo los particulares [...] pueden preferir una u otra de ambas lenguas en sus relaciones con el poder público radicado en Catalunya. Y hacerlo en perfecta igualdad de condiciones por cuanto hace a las formalidades y requisitos de su ejercicio, lo que excluye que, como pudiera resultar de una interpretación literal del apartado 5 del art. 50 EAC, quienes prefieran que su lengua de comunicación sea el castellano hayan de pedirlo expresamente*»; i aquesta interpretació és portada a la part resolutòria de la Sentència. Per tant, la inconstitucionalitat dels termes «i preferent» pot fonamentar el plantejament d'una qüestió d'inconstitucionalitat respecte de la LPL. L'argumentació de la Sentència respecte d'aquest article 6.1 EAC podria afectar fins i tot l'ús de les llengües en els mitjans de comunicació públics dependents de la Generalitat, en els quals el català és llengua d'ús preferent. Aquestes possibilitats resten obertes, en funció de l'abast que es doni a la possibilitat d'una política correctora que s'admet de manera inconcreta.

L'article 6.2 EAC és objecte d'una interpretació de conformitat amb la CE pel que fa a la inclusió del deure de coneixement del català. Atès que la jurisprudència constitucional ja va descartar en el seu dia que el legislador ordinari autonòmic pogués imposar aquest deure, per als recurrents tampoc no podia establir-se en l'Estatut, sinó, si de cas, en la CE. La Sentència salva la constitucionalitat de la norma amb un raonament contradictori, perquè dóna un sentit diferent a aquest deure quan fa referència al castellà. Quan es tracta del castellà, aquest deure significa que el ciutadà no pot oposar-se a les notificacions practicades únicament en aquesta llengua (llevat del cas del dret de defensa *en judici*). Doncs bé, atribuir aquest mateix sentit al deure de coneixement del català és inconstitucional i, per tant, les notificacions practicades exclusivament en català no són vàlides si el ciutadà al·lega desconeixement. Per salvar la constitucionalitat del deure referit al català, en minimitza el sentit, que resta limitat al deure d'aprendre'l en el sistema educatiu i a imposar-lo en relacions de subjecció especial. En definitiva, es redueix a una potestat limitada de l'Administració en determinats casos; raonament, per cert, que és el que es podia considerar apuntat per l'advocat de l'Estat. Aquesta comprensió del «deure» crea una situació de desigualtat entre el castellà i el català, sense altra justificació que la no-inclusió en l'article 3.1 CE (i, al meu entendre, en contradicció amb la resta de l'article).

Pel que fa a la resta dels preceptes impugnats, podríem distingir tres grups: els de l'àmbit educatiu, els que imposen el deure de coneixement a determinats funcionaris o en els serveis públics i en les relacions privades amb referència a usuaris i consumidors; en els dos últims casos, es tracta de regulacions destinades a fer efectiu el dret d'opció lingüística.

Quant a l'article 35 EAC, que regula la llengua en l'educació, crec que la Sentència segueix la jurisprudència anterior, principalment la darrera sentència important en aquesta matèria, la STC 337/1994, que accepta la constitucionalitat del fet que el català sigui llengua vehicular, però conjuntament amb el castellà, amb el pal·liatiu que el català pugui ser el «centre de gravetat» per raons de normalització lingüística. Per tant, el castellà ha de tenir un grau de presència com a llengua vehicular, però quin grau? Potser més greu que la insistència en l'ús del castellà com a llengua vehicular (que ja apareixia en la STC 337/1994, però menys) és que ara es diu que aquesta condició s'ha d'aplicar a «*el conjunto del proceso educativo*», mentre que en la Sentència anterior, en referir-se a l'antiga Llei de normalització lingüística, es parlava només del «primer ensenyament». Aquesta extensió del període computat per a la consideració del castellà com a llengua vehicular podria afectar la constitucionalitat de la Llei d'educació, o, si més no, suscita dubtes sobre el significat de la Sentència també en aquest punt.

Amb referència als preceptes que pretenien l'efectivitat del dret d'opció lingüística, hem de distingir els dos grups esmentats abans. D'una banda, els articles 33, 50.4 i 102 EAC, que imposen el deure d'atendre en català i, d'aquí, el deure de coneixement del català per determinats servidors públics, i la validesa dels actes en aquesta llengua. S'accepta aquesta consagració estatutària de normes prèviament recollides en la LPL, que obliga, en general, el legislador estatal. Ara bé, no queda clar si es devalua el contingut del manament adreçat a aquest legislador, perquè els preceptes esmentats estableixen que «en tot cas» aquest ha de recollir les previsions estatutàries, mentre que en la Sentència se salva la constitucionalitat dels preceptes perquè es diu que el legislador estatal disposa de «sencera llibertat» per portar a terme el manament estatutari. Significa que pot decidir desenvolupar o no les previsions estatutàries? O, de manera diferent, que ho ha de fer, encara que lliurement? Si el Tribunal hagués considerat l'EAC una norma superior a qualsevol llei orgànica, crec que no hi hauria dubte en favor del segon sentit, és a dir, que l'EAC obligaria al desenvolupament de les previsions estatutàries. Com que no ha estat així, aquesta opció sembla més improbable, cosa que redueix la virtualitat de la previsió estatutària. Una argumentació específica, i també aparentment contradictòria, es dona en relació amb l'article 33.5 EAC. Es nega l'extraterritorialitat de la llengua catalana utilitzant com a criteri no el lloc on s'exerceix el dret d'ús de la llengua, sinó el de la competència territorial del poder o la institució receptora (primer, però, es fa referència a la localització de la seu de l'òrgan, i després es relativitza aquest fet en favor del criteri de la competència). I s'acaba admetent la possibilitat del dret d'ús del català per decisió del legislador estatal, una vegada més «amb sencera llibertat», obviant si això significa que pot reconèixer efectes jurídics o no lliurement o que ho ha de fer però de la manera que cregui.

Finalment, respecte dels articles 34 i 50.5 EAC, que regulen la disponibilitat lingüística, deure correlatiu al dret d'opció lingüística, s'admet la constitucionalitat com a proclamació abstracta i general, sens perjudici de l'ulterior valoració de les normes que ho desenvolupin en els seus termes concrets. Amb tot, en una ambigüitat més, es rebutja com a deure «general, immediat i directe», la qual cosa sembla indicar que no és possible imposar l'ús del català a tots els dependents d'un establiment (o a tota mena d'establiment?), però caldrà veure què significa més concretament (es pot entendre que la LPL tampoc no ho exigeix, sinó que el deure s'imposa a l'establiment en correspondència amb el dret de l'usuari o consumidor).

EL RÈGIM LINGÜÍSTIC EN LA SENTÈNCIA 31/2010, DE 28 DE JUNY

Anna M. Pla Boix*

Aquestes pàgines esbossen un comentari crític, molt succint, de la fonamentació jurídica de la STC 31/2010, de 28 de juny, pel que fa a la matèria lingüística.

Formalment, aquest comentari jurisprudencial es fonamentarà en una doble premissa: en primer lloc, la constatació que la STC 31/2010, de 28 de juny, ha jutjat els eixos vertebradors del règim lingüístic vigent a Catalunya bo i avalant la seva constitucionalitat; en segon lloc, es partirà de la base que la interpretació *secundum constitutionem* d'algunes previsions lingüístiques de l'Estatut és tan forçada que, en certs casos, desdibuixa el sentit de l'enunciat literal de la norma, cosa que genera una certa inseguretats jurídica.

1. La constitucionalitat de les previsions lingüístiques de l'Estatut

La primera reflexió que convé subratllar és que la STC 31/2010, de 28 de juny, avala la constitucionalitat dels eixos vertebradors del règim juridicolingüístic català.

En aquest sentit, el recurs d'inconstitucionalitat que resol aquesta Sentència, interposat per diversos diputats del Grup Parlamentari Popular, havia impugnat la majoria dels articles de l'Estatut d'autonomia que regulaven drets i deures lingüístics. I no eren pocs perquè, a diferència de l'Estatut del 1979, la nova disposició estatutària conté una exhaustiva regulació en matèria lingüística que s'estén al llarg de tot el seu articulat.

La major part del catàleg de drets i deures lingüístics regulats en l'Estatut d'autonomia de Catalunya (EAC) que han estat jutjats en aquesta Sentència, innoven ben poc el marc normatiu, perquè ja es trobaven garantits des de feia anys en les lleis lingüístiques catalanes del 1983 i el 1998 (la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya, aprovada per unanimitat

* Anna M. Pla Boix, professora lectora de dret constitucional de la Universitat de Girona. Aquest article s'inscriu en el marc del projecte de recerca finançat pel Ministeri de Ciència i Innovació amb la referència DER 2010-15778.

del Parlament i substituïda per la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística). Doncs bé, la STC 31/2010 ha avalat la constitucionalitat d'aquest règim lingüístic estatutari i s'ha pronunciat sobre els eixos vertebradors del model lingüístic del Principat, vigents des de principis de la dècada dels anys vuitanta. Així, a tall d'exemple, ha ratificat el contingut essencial de l'estatut de la cooficialitat lingüística autonòmica; ha avalat la legitimitat constitucional del fet que el català s'utilitzi com a llengua vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament a Catalunya, enllaçant amb el que havia resolt en la STC 137/1986 i sempre que s'interpreti en el sentit del que disposen els fonaments jurídics (FJ) 24 i 26 de la Sentència; ha garantit que el català, llengua pròpia de Catalunya, sigui la llengua d'ús normal, encara que no preferent, a les administracions públiques i als mitjans de comunicació públics de la comunitat; o, a títol indicatiu, ha avalat el procés de normalització lingüística endegat amb l'adveniment de la democràcia. Pel que fa a aquesta darrera previsió, especialment rellevant, el FJ 14 de la Sentència declara textualment la «procedència que el legislador pugui adoptar, si escau, les adequades i proporcionades mesures de política lingüística tendents a corregir, d'existir, situacions històriques de desequilibri d'una de les llengües oficials respecte de l'altra». Val a dir que aquest aval explícit al procés de normalització de la llengua pròpia el trobem en d'altres fonaments jurídics de la resolució. N'és un bon exemple el FJ 23, on l'Alt Tribunal, a l'hora d'interpretar el sentit de l'article 50.5 EAC, esmenta explícitament la conveniència de prendre en consideració «el marc de la política de foment i difusió del català» vigent a Catalunya.

L'única previsió lingüística de l'Estatut que la part dispositiva de la STC 31/2010 declara inconstitucional i, per tant, anul·la, és el terme *preferent* de l'article 6.1 EAC, una preferència que, per cert, es garantia des de feia anys a la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística. Justament, el contingut i l'abast de l'argumentació jurídica que s'esgrimeix a la Sentència per acabar resolent en aquest sentit, juntament amb la lectura restrictiva que es fa de la noció de *llengua pròpia* i del deure de conèixer el català, de ben segur que acabaran suscitant intenses controvèrsies interpretatives. El caràcter sintètic d'aquest comentari no permet entrar a estudiar-les amb el deteniment que es mereix aquest nou pronunciament jurisprudencial, que no compartim.

En qualsevol cas, ens trobem davant d'una sentència que resol explícitament que totes les previsions lingüístiques de l'Estatut impugnades pels recurrents, excepte el terme *preferent* de l'article 6.1 EAC, algunes interpretades en el sentit establert en els seus fonaments jurídics, respecten els manaments de la norma suprema i, per consegüent, no estan viciades d'inconstitucionalitat.

2. Contingut i abast de la interpretació conforme a la Constitució en matèria lingüística: apunts per a una reflexió crítica

Dit això, la STC 31/2010, en la interpretació *secundum constitutionem* que fa de certes previsions de l'Estatut, assumeix una lectura tan forçada de la dicció literal de la norma que genera una certa inseguretat jurídica. Tant és així que, previsiblement, en un futur suscitarà debats polítics i acadèmics i esdevindrà també font d'incommensurables conflictes. De fet, la tasca hermenèutica del Tribunal, més enllà de l'encert o el desencert dels arguments que s'esgrimeixen en els fonaments jurídics de la resolució, en lloc d'aclarir el sentit de les previsions estatutàries, en alguns casos imposa una lectura que en dificulta la comprensió i en desdibuixa el sentit literal i autèntic.

Aquest advertiment resulta especialment pertinent pel que fa a la interpretació de certes previsions en matèria lingüística. La dicció literal de bona part dels preceptes de l'Estatut que regulen drets i deures lingüístics no deixa lloc a equívocs per la seva claredat i la seva concisió. Nogensmenys, la interpretació conforme a la Constitució que se'n fa, altera a vegades el seu sentit i genera una certa confusió, contrària al principi de seguretat jurídica garantit en l'article 9.3 de la Constitució.

Des d'aquesta perspectiva, la doctrina jurisprudencial del Tribunal Constitucional dictada fins ara, pel que fa al principi d'interpretació conforme a la Constitució, havia reiterat que el Tribunal Constitucional no pot «ignorar o desfigurar el sentit dels enunciats legals meridians» ni tampoc pot «reconstruir una norma que no estigui degudament explícita en un text» per avalar-ne o no la constitucionalitat, entre d'altres motius perquè «no pot assumir una funció de legislador positiu que institucionalment no li correspon» (per totes, STC 138/2005, FJ 5). Val a dir que alguns vots particulars de la Sentència se n'han fet ressò i han denunciat que algunes interpretacions conforme a la Constitució previstes en la STC 31/2010 semblen expulsar de l'ordenament jurídic el tenor literal d'alguns preceptes de l'Estatut, sense fer-ho.

A més, concorre l'agreujant que algunes interpretacions conforme a la Constitució que es despleguen al llarg de la fonamentació jurídica de la Sentència no es traslladen a la seva part dispositiva. En matèria lingüística, n'és un bon exemple, per tots, la interpretació conforme a la Constitució que es desplega en el FJ 21 amb relació als articles 33.3, 33.4 o 102.4 EAC. La decisió de la Sentència no els consigna malgrat la dicció literal que trobem en el fonament jurídic esmentat.

Finalment, per concloure aquesta succinta llambregada a la STC 31/2010, convé fer una darrera precisió: en la seva fonamentació jurídica, el Tribunal Constitucional sovint es remet a una necessària col·laboració internormativa entre l'Estatut i certes disposicions legislatives estatals, com ara la Llei orgànica del poder judicial, amb l'objectiu de formular interpretacions conformes a la Constitució dels preceptes impugnats.

El recurs a aquesta tècnica també s'empra a l'hora d'interpretar certes previsions lingüístiques com les regulades en els articles 33 o 102 de la disposició estatutària. Doncs bé, en aquests casos, la interpretació que es fa de la remissió a la legislació estatal és tan àmplia i il·limitada que gairebé buida de contingut les previsions de l'Estatut d'autonomia. Així, a tall d'exemple i per tots, referint-se als drets lingüístics garantits en l'article 33.5 de la disposició, el Tribunal Constitucional precisa que correspondrà al «legislador estatal competent» decidir la seva eficàcia jurídica. Textualment, proclama:

«[...] habida cuenta de que el derecho atribuido a los ciudadanos de Cataluña lo es estrictamente “de acuerdo con el procedimiento establecido por la legislación correspondiente”, que como es indiscutible tratándose de los órganos a los que el precepto se refiere será siempre la legislación del Estado, el apartado 5 del art. 33 EAC admite una interpretación conforme con la Constitución, ya que a dicha legislación ha de corresponder no sólo el modus en que aquel derecho ha de ejercerse y hacerse efectivo, sino, antes aún, definirlo cumplidamente en su contenido y en su alcance. En este sentido, la existencia o no de eficacia jurídica de los escritos presentados en catalán a dichos órganos y, en su caso, el grado de ésta ha de ser establecido con entera libertad, dentro de los límites constitucionales (artículo 3.1 CE) por el legislador estatal competente» (FJ 21).

En qualsevol cas, l'Estatut d'autonomia és una llei orgànica estatal que forma part del bloc de la constitucionalitat, per la qual cosa les seves prescripcions, un cop avalada la seva constitucionalitat, no poden ser bandejades pel legislador. Tot això, sens perjudici del que disposi altra normativa d'incidència directa en la matèria, també jurídicament vinculant, com ara la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries. Aquest conveni internacional, ratificat per l'Estat espanyol en seu del Consell d'Europa, és totalment obviat per la Sentència. De fet, l'Alt Tribunal no l'esmenta en cap dels fonaments jurídics que interpreten el contingut i l'abast de les previsions lingüístiques estatutàries.

Aquestes són sols algunes reflexions que suscita una primera lectura crítica i obligadament sintètica de la fonamentació jurídica de la STC 31/2010 en matè-

ria lingüística. En endavant, ja hi haurà temps de valorar-ho amb el deteniment i rigor jurídic que aquestes previsions es mereixen. En qualsevol cas, tant de bo que les lectures que es facin d'aquest marc normatiu i jurisprudencial contribueixin a enfortir, des de la responsabilitat, el pacte exemplar de respecte i convivència lingüística vigent a Catalunya des de l'adveniment de la democràcia.

LA LLENGUA EN LA SENTÈNCIA DE 28 DE JUNY DE 2010

Eva Pons Parera*

La reforma estatutària del 2006 incorpora una regulació més àmplia de la llengua respecte de la inclosa en els estatuts d'autonomia de primera generació. Mentre que aquests darrers consignaven solament els principis nuclears del règim lingüístic i alguns drets lingüístics esparsos, el legislador estatutent del 2006 va optar legítimament per incloure el contingut d'aquells principis, els drets i deures lingüístics, els manaments de protecció i foment del català i l'occità i altres prescripcions lingüístiques provinents, majoritàriament, del desplegament legislatiu previ en el marc de l'Estatut del 1979, que obtenien així la garantia estatutària.

Com és sabut, la major part de la regulació lingüística estatutària va ser objecte del recurs del Partit Popular (i una part substancial, sense plena coincidència, va ser-ho també del recurs del Defensor del Poble, pendent encara de resolució). La decisió del Tribunal Constitucional (TC) en la Sentència de 28 de juny de 2010 avala, en termes generals, la regulació lingüística estatutària i, per consegüent, les bases del model juridicolingüístic de Catalunya, atès que considera ajustats a la Constitució (CE) la major part dels preceptes impugnats, excepte l'adjectiu *preferent* que qualifica la llengua pròpia en l'article 6.1 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya (EAC), declarat nul en la part dispositiva de la Sentència. Pel que fa a la resta de previsions, dues no són examinades pel TC per manca de fonament impugnatori (art. 6.3, relatiu a l'estatus del català a la Unió Europea, i 6.5, declaratori de l'oficialitat de l'occità a la Vall d'Aran), sis són objecte d'un pronunciament interpretatiu que en condiciona la validesa en la part dispositiva (art. 6.2, 33.5, 34, 35.1 i 2, i 50.5) i la resta (art. 11; 33.1, 2, 3 i 4; 36.1 i 2; 101.3; 102.1, 2 i 4; i 147.1a) són declarats constitucionals, tot i que en certs casos prenent com a base consideracions interpretatives que no es traslladen a la decisió del TC.

Atès que no és factible, en el marc d'aquest comentari breu, aprofundir en l'anàlisi de la fonamentació de la Sentència i en la valoració dels seus efectes sobre el règim lingüístic forjat a Catalunya durant els darrers trenta anys, en destacarem els efectes més rellevants quant a la interpretació dels conceptes juridicolingüístics generals i la seva connexió amb l'enjudiciament de certes prescrip-

* Eva Pons Parera, professora titular de dret constitucional de la Universitat de Barcelona.

cions lingüístiques sectorials, tot emmarcant-ho amb unes consideracions prèvies sobre el cànon d'enjudiciament emprat pel TC.

Crida l'atenció, atès l'abast del pronunciament del TC sobre el règim lingüístic, l'absència d'una menció preliminar a la funció que l'article 3.2 EAC assigna a l'Estatut per determinar el règim de les llengües oficials distintes de la castellana –amb un estatus regulat per l'art. 3.1 CE– i completar així la definició constitucional del model de plurilingüisme estatal. Ja ho va dir la STC 82/1986, FJ 1: «*el artículo 3.1 y 2 de la Constitución y los artículos correspondientes de los respectivos Estatutos de autonomía son la base de la regulación del pluralismo lingüístico en cuanto a su incidencia en el plano de la oficialidad en el ordenamiento constitucional español*» (la negreta és nostra). Però la Sentència no solament omet expressar aquesta consideració, sinó que reflecteix una concepció restrictiva de la reserva de l'article 3.2 CE –el contingut de la qual es fa coincidir, estranyament, amb l'abast de la competència de la Generalitat prèviament reconeguda pel TC, a partir dels manaments de l'EAC del 1979, per regular l'abast de l'oficialitat de la llengua pròpia (STC 87/1997, entre d'altres)–, elements que contribueixen ulteriorment al caràcter confús de part de la fonamentació jurídica sobre els preceptes estatutaris impugnats, que sembla respondre més aviat als difícils equilibris assolits en el debat intern del Tribunal, com es desprèn de la lectura dels vots particulars.

Amb aquest teló de fons, pel que fa al principi d'oficialitat, el TC afirma amb una radicalitat mai emprada –i no deduïble dels estrictes termes de la definició de la noció per la STC 82/1986, que cita– que la Constitució comporta un principi fonamental d'igualtat de les dues llengües oficials, de la qual cosa deriven uns límits, a l'efecte jurídic, del principi de llengua pròpia, els quals s'oposen a la prescripció estatutària del seu ús «preferent» en les administracions públiques i els mitjans de comunicació públics de Catalunya (art. 6.1 EAC). Atès que el precepte estatutari continua qualificant el català com «la llengua d'ús normal» en els dits àmbits institucionals, la situació actual no varia substancialment, si bé s'introdueix una confusió entre llengua pròpia i llengua oficial abans inexistent. La Sentència també avala la connexió de la llengua pròpia amb el mandat normalitzador, ja que admet tot seguit que «*el legislador pueda adoptar, en su caso, las adecuadas y proporcionadas medidas de política lingüística tendentes a corregir, de existir, situaciones históricas de desequilibrio de una de las lenguas oficiales respecto de otra*» (FJ 14), al·lusió que cobreix les diferents projeccions sectorials del principi de protecció del català com a llengua pròpia.

D'entre aquestes i de forma coherent, la Sentència manté la consideració legal i estatutària del català com «la llengua normalment emprada com a vehi-

cular i d'aprenentatge en l'ensenyament» (art. 6.1 EAC), i la seva concreció en matèria de drets lingüístics, on es reconeix el «dret a rebre l'ensenyament en català» (art. 35.1 i 2 EAC). El TC no se separa –tot i que era una de les pretensions bàsiques del recurs– del precedent de la STC 337/1994, que dictaminà la constitucionalitat del model de conjunció lingüística, amb el català com a «centre de gravetat» i amb el límit de l'exclusió del castellà de l'àmbit docent, en el conjunt del procés educatiu. Per tant, es ratifica la doctrina segons la qual les prescripcions lingüístiques de la Constitució no imposen un model lingüístic educatiu determinat, com tampoc d'altres valors o drets constitucionals (FJ 24), si bé això darrer és el que sostenen amb arguments forçats quatre dels vots particulars a la Sentència.

Nogensmenys, la igualtat de les llengües oficials predicada amb tanta contundència es trenca després quan la Sentència no reconeix la constitucionalitat del deure general de conèixer el català, formulat en l'article 6.2 EAC en termes equivalents per al castellà. Si bé el Tribunal indica que el tema de la possible consignació estatutària del deure no es tancà definitivament amb la STC 84/1986 (que va declarar la no-imposició constitucional d'aquest deure per a les llengües distintes del castellà, el qual no seria inherent a la seva oficialitat), introdueix una conceptualització del deure com «*el contrapunto de la facultad del poder público de utilizarla [la llengua] como medio de comunicación normal con los ciudadanos sin que éstos puedan exigirle la utilización de otra*». L'ús «normal» del castellà en la STC 82/1986 –que poc abans s'oposava a l'ús «preferent» del català– s'esgrimeix ara per afirmar que, en el cas de llengües cooficials diferents del castellà, «*no existe para los poderes públicos una facultad equivalente*», de manera que els ciutadans tenen el dret d'utilitzar les dues llengües en les seves relacions amb l'autoritat, però només l'obligació de conèixer el castellà, i les autoritats no poden presumir amb caràcter general el coneixement del català pels ciutadans catalans (FJ 14).

Així, la dicció de l'article 6.2 EAC es reconduïx per la via interpretativa vers un deure individualitzat i exigible, ja preexistent dins l'ordenament lingüístic català, de coneixement del català en l'àmbit de l'ensenyament (art. 35.2 EAC) i de la funció pública (STC 46/1991), tot remarcant la impossibilitat d'equiparar-lo amb el deure general que vigeix per al castellà. En aquest punt, la Sentència obvia la idea de progressivitat que ha inspirat el règim lingüístic de Catalunya, atès que l'Estatut del 1979 ja contenia el manament «d'arribar a llur [de les llengües oficials] igualtat plena quant als drets i deures dels ciutadans de Catalunya» i la Llei 1/1998 de política lingüística va ratificar l'objectiu «d'assolir la igualtat pel que fa als drets i els deures lingüístics dels ciutadans i ciutadanes»,

previsions que poden identificar-se com un pilar del pacte de convivència lingüística a Catalunya, per a l'acompliment del qual els poders públics catalans han dedicat ingents accions i recursos, en el decurs del procés de normalització lingüística, que s'han traduït en l'extensió del coneixement de les dues llengües per una àmplia majoria de la població.

La concreció d'aquesta línia argumental en el marc de l'anàlisi dels usos lingüístics administratius regulats per l'article 50.5 EAC (reiteratiu de previsions ja existents en l'ordenament lingüístic català) suscita dubtes importants: si bé es desprèn de la Sentència que, en el marc d'una política de foment i difusió del català, les administracions catalanes i les altres institucions i entitats que exerceixen funcions públiques poden fer ús del català normalment en les seves comunicacions amb els ciutadans –i en les comunicacions internes i les relacions entre si–, alhora això es condiona al fet que s'arbitrin els «mecanismes pertinents» perquè els qui vulguin la comunicació en castellà puguin fer-ho sense formalitats o condicions que signifiquin una «càrrega» per a ells. Tot i que la Sentència no imposa l'exigència de comunicacions bilingües, la precisió apuntada sembla difícilment comprensible, amb la consegüent inseguretats jurídica que això comporta, i, segons com s'entengui el concepte de *càrrega*, de difícil compliment, encara que la informatització creixent de les relacions administratives pugui facilitar l'ús de distintes llengües.

Diversament, pel que fa a la proclamació dels drets lingüístics, com a previsions que ja plasmen dins la norma estatutària l'equivalència de les llengües oficials que la Sentència reivindica, el TC no hi constata dubtes de constitucionalitat. Així, pel que fa al dret d'opció lingüística dels ciutadans, impugnat en la part que afecta les administracions públiques estatals, s'afirma que correspon al legislador estatuari formular-lo com a principi, tot i que s'hi adhireixen consideracions interpretatives relatives a la intervenció «*inexcusable y excluyente*» del legislador estatal, com a concrecions dels mandats inclosos en la norma, que en poden limitar l'efectivitat (art. 33.3, 33.4 i 102.1 EAC), excepte en els supòsits del personal al servei de l'Administració de justícia (art. 102.4 EAC) i els notaris (art. 147.1a EAC), on s'obre la porta al desenvolupament normatiu pel legislador autonòmic competent (FJ 21, 51 i 59). Aquesta fonamentació delimita indirectament l'abast de la competència exclusiva de la Generalitat en matèria de llengua pròpia (art. 143 EAC, no impugnat), afectada també per la relativització pel TC dels termes amb què es defineix aquesta tipologia competencial en l'article 110 CE (FJ 59). Pel que fa a l'enjudiciament de l'article 34 EAC, relatiu als drets lingüístics dels consumidors i usuaris, la seva constitucionalitat és condicionada per consideracions interpretatives de caràcter preventiu sobre el deu-

re de disponibilitat lingüística, que no pot significar, segons el TC, la imposició d'obligacions d'ús de qualsevol de les dues llengües oficials «*de modo general, inmediato y directo*», d'on sembla deduir-se que el legislador que reguli l'obligació de les empreses o els establiments d'atendre en qualsevol de les dues llengües, haurà de fer-ho en funció del tipus d'establiment –no és el mateix una gran empresa que una empresa familiar– i sense exigir que tots els empleats parlin les dues llengües. De forma similar, l'article 33.5 EAC, referent al dret a adreçar-se en català als òrgans constitucionals i òrgans jurisdiccionals d'àmbit estatal, és acotat interpretativament per consideracions sobre els límits territorials de l'oficialitat del català que, sense qüestionar el principi establert, en buiden almenys en part l'eficàcia.

D'aquesta manera, el TC avala majoritàriament la constitucionalitat de la regulació lingüística estatutària i se sostreu a la presumció d'inconstitucionalitat global que sembla que hi projecten els magistrats signants de quatre dels vots particulars, insòlita d'acord amb una concepció democràtica de la justícia constitucional. Tanmateix, les mancances en l'argumentació de la Sentència i la freqüència de les declaracions interpretatives que alteren el sentit de la norma o creen confusió sobre el seu sentit, no semblen respondre adequadament a la funció de pacificació de conflictes atribuïda al suprem intèrpret constitucional, vinculada amb la legitimitat funcional que el sosté. Cal esperar, per tant, que prevalgui una lectura positiva de la Sentència en relació amb el pacte de convivència que en matèria lingüística la societat catalana i les seves institucions han construït durant els darrers trenta anys, des de l'assumpció de l'especial responsabilitat que els correspon en la preservació del patrimoni lingüístic mundial.